

A man with a mustache, wearing a dark tuxedo and a bow tie, stands on a train platform. He is holding a dark hat in his right hand and a cane in his left. In the background, a blue train car is visible. The entire scene is framed within a large circular cutout on a white background.

Agatha Christie, dramtizace Ken Ludwig

VRAŽDA V ORIENT EXPRESU

TĚŠÍNSKÉ
DIVADLO
ČESKÁ SCÉNA

Těšínské divadlo Český Těšín,
příspěvková organizace

Ředitel a šéf České scény TD Petr Kracik
Dramaturg České scény Alice Olmová

AGATHA CHRISTIE

VRAŽDA V ORIENT EXPRESU

Dramatizace: Ken Ludwig
Překlad: Zuzana Josková
Scéna: Milan David
Kostýmy: Marta Roszkopfová
Dramaturgie: Alice Olmová
Režie: Vojtěch Štěpánek

Osoby a obsazení

Hercule Poirot: Zdeněk Hrabal
Monsieur Bouc: Tomasz Władysław Przybyla
Mary Debenhamová: Eliška Adamovská
Hector MacQueen: Denis Kuboň
Michel, stevard: Miroslav Liška
Kněžna Dragomiroff: Lenka Waclawieczová
Greta Ohlssonová: Jolana Ferencová
Hraběnka Andrenyi: Petra Sklářová
Helen Hubbardová: Šárka Hrabalová
Plukovník Arbuthnot: Ondřej Frydrych
Samuel Ratchett: Vítězslav Kryške
Vrchní číšník: Jiří Krupica

Inspice: Domink Grác
Nápověda: Libuše Berková

Inscenace vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a města Český Těšín.

T. W. Przybyla _____

Vražda v Orient expresu autorky Agathy Christie byla původně uvedena v Princetonu v New Jersey divadlem McCarter Theatre Centre. Uměleckou ředitelkou tehdy byla Emily Mann, místo výkonného ředitele zastával Timothy J. Shields.

Murder on the Orient Express

© 2016 Agatha Christie Limited & Ken Ludwig

All Rights Reserved

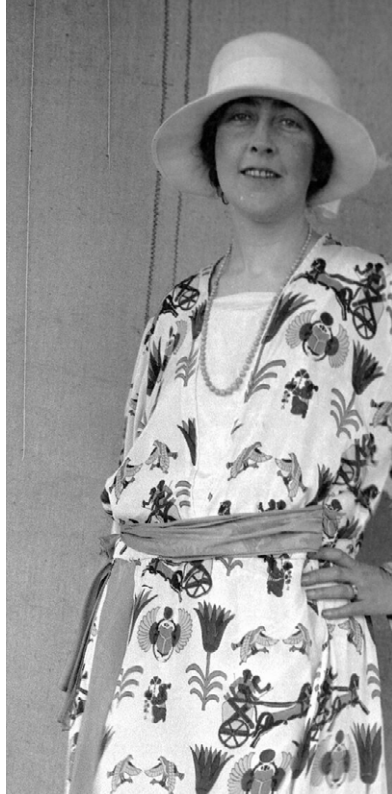
Za spolupráci, cenné rady a přípravu kvízu děkujeme místopředsedovi Společnosti Agathy Christie Juanu Zamorovi.

Agatha Christie

Agatha Mary Clarissa Miller se narodila 15. září 1890 v Torquay v Devonu v jihozápadní Anglii. Už v dětství milovala poezii a začala psát básně.

V roce 1912 potkala Archieho Christie, pilota, který se přihlásil ke Královským leteckým jednotkám [Royal Flying Corps]. Brzy se vzali. Za války se Agatha stala sestřičkou v Nemocnici Červeného kříže v Torquay. Když nemocnice otevřela výdejnu léků, složila zkoušku Společnosti lékárníků [Society of Apothecaries] a začala v ní pracovat. Nejspíš v té době se zrodil její celoživotní zájem o jedy a jejich působení. A své kořeny tu má i první román Záhada na zámku Styles [The Mysterious Affair at Styles]. Příčinou úmrtí oběti byl v tomto románu jed a jeho užití bylo tak dobře popsáno, že se Agatě dostalo pro autorku beletrie neobvyklého vyznamenání – recenze ve Farmaceutickém deníku [Pharmaceutical Journal].

Agatha Christie in 1922
©The Christie Archive Trust

Během první světové války se na anglickém venkově usídlili belgičtí utečenci a Torquay nebylo výjimkou. Ačkoli neměla předobraz v žádné skutečné osobě, Agatha dospěla k názoru, že uprchlík, bývalý skvělý belgický policista, by byl nejvhodnějším detektivem pro Záhadu na zámku Styles. Zrodil se Hercule Poirot.

Rok 1919 byl pro Agathu velmi významný. Na konci války našel Archie práci v centru Londýna a manželé si mohli dovolit pronajmout byt ve městě. Dne 5. dubna porodila Agatha dceru Rosalind. Tentýž rok také nakladatel John Lane, kterému se líbila Záhada na zámku Styles, nabídl Agatě smlouvu na dalších pět knih. Agatha se stala jedním z prvních autorů vydaných nakladatelstvím Penguin a její knihy měly fantastický úspěch.

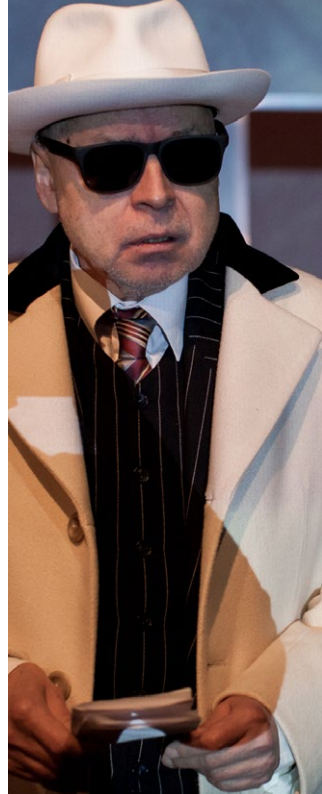
Agatha pokračovala v psaní a hodně s Archiem cestovala. Později se ale rozvedli a Agatha se podruhé vdala za Maxe Mallowana, světově proslulého archeologa. Jejich manželství pak trvalo celých čtyřicet šest let.

S rokem 1930, poté co napsala několik románů a krátkých povídek, uvedla Agatha na románovou scénu detektivní postavu čmuchalky. Slečna Jane Marplová byla směsicí několika starších dam, se kterými

se autorka setkávala ve vesnicích, které jako dítě navštěvovala. Když Agatha slečnu Marplovou tvořila, nepředpokládala, že by se mohla stát Poirotovou rivalkou. Díky Vraždě na faře [The Murder at the Vicarage], románu, v němž se slečna Marplová poprvé objevila, se ale ukázalo, že spisovatelka vytvořila další populární a nestárnoucí literární postavu.

Jedním z Agatiných životních přání bylo cestovat Orient expresem. První cestu podnikla roku 1928. Atmosféra Středního východu na ni silně zapůsobila, což můžeme sledovat v mnoha jejích dílech, např. ve Vraždě v Orient expresu [Murder on the Orient Express], Smrti na Nilu [Death on the Nile], Vraždě v Mezopotámii [Murder in Mesopotamia], Schůzce se smrtí [Appointment with Death], Sešli se v Bagdádu [They Came to Baghdad] a v řadě krátkých povídek. Agatha Christie zemřela 12. ledna 1976; měla za sebou nesmírně úspěšnou kariéru a velmi šťastný život.

Společnost Agatha Christie Ltd. byla založena roku 1955; od té doby a pod přímým dohledem Agatiny rodiny dodnes spravuje a propaguje její dílo. Organizace sídlí v Londýně. Předsedou a zároveň generálním ředitelem společnosti byl zvolen autorčin pravnuček James Prichard. www.agathachristie.com

Největší pátrací akce historie

Jednoho večera, bylo to v prosinci 1926, vstala Agatha Christie z křesla a odešla políbit na čelo dceru, která spala v pokoji. Pak vyšla z domu, nasedla do vozu, odjela a jedenáct dní ji nikdo neviděl....

Do jedné z největších pátracích akcí v historii bylo zapojeno více než tisíc policistů a pomáhaly stovky civilistů. Poprvé v dějinách byla do pátrání po slavné spisovatelce nasazena také letadla. Když policie našla auto zmizelé autorky, řidička v něm nebyla. O poprask bylo postaráno...

Spekulace

Kolem případu začaly vířit divoké spekulace. Příběh tak dostal všechny známé rysy detektivky jako od Agathy Christie. Hlavně noviny rozvíjely fantastické scénáře. Nedaleko od nalezeného spisovatelčina vozidla leží přírodní jezero Silent Pool. První, co tedy novináře napadlo, bylo, že se v něm autorka utopila. Objevily se i fámy, že spisovatelku zavraždil její manžel Archie Christie, který měl v té době milostnou aféru.

Nalezení

Po spisovatelce jakoby se slehla zem, jedenáct dní po ní nebylo vidu ani slechu. Až 14. prosince byla nalezena živá a zdravá v lázeňském městě Harrogate. Nebyla však schopna vůbec vysvětlit, co se jí přihodilo. Na nic si nepamatovala.

Během pobytu v hotelu se spisovatelka nenamáhala vzbudit pozornost veřejnosti a žádat o pomoc. Navštěvovala koncerty, bály a jiné zábavné akce. Během jednoho z dýchánek ji poznal hotelový hráč na banjo a neprodleně uvědomil policii.

Policejní teorie

Policie nakonec dospěla k závěru, že Agatha Christie při cestě do Londýna havarovala a posléze nastoupila do vlaku jedoucího do Harrogate. Bez jediného zavazadla se ubytovala v hotelu pod falešným jménem Theresa Neele. Pikantní je, že pro svou novou identitu použila příjmení manželovy poslední milenky.

Životní tajemství

Spisovatelka ohledně svého zmizení zachovávala do konce života tajemné mlčení, které její manžel vysvětloval naprostou ztrátou paměti. Ta ji prý postihla právě po automobilové nehodě.

Venice Simplon – Orient Express

Dne 4. října 1883 vyjel z nádraží Gare de Strasbourg v Paříži vlak směrem ke vzdálenému Rumunsku. Měl malou, ale elegantní lokomotivu 2.4.0. označenou číslem 505 [Chemin de Fer de; Estof France], dále zavazadlový vůz, dva obrovské, na tehdejší poměry velmi luxusní spací vozy, nádherný jídelní vůz s kuřáckým salonkem a vagon pro personál.

Nazýval se Orient Express a vezl asi 40 pasažérů, kteří byli na cestu pozváni člověkem, podle jehož nápadu byl vlak sestaven – Belgičanem Georgesem Nagelmackersem. Tato první jízda plnila titulky celého civilizovaného světa díky novináři Henrimu Stefanu Oppere de Blowitzovi, pařížskému korespondentovi londýnských Timesů. Tehdy nemohl vlak jet dál než do Giurgiu, což je asi 70 km za Bukurešti, kde se železnice křížila s Dunajem. Cestující museli přejít řeku trajektem a pak pokračovat místním vlakem do Varny v Bulharsku,

— https://cs.wikipedia.org/wiki/Orient_expres
citováno 7. 1. 2020

Š. Hrabalová

kde se nalodili na loď a ne zrovna pohodlně přes noc docestovali do Konstantinopole. O několik let později byly vybudovány v Rumunsku nové tratě i mosty a na přelomu století bylo možné dojet vlakem do Konstantino-

pole přes Budapešť, Bělehrad a Sofii za tři dny a tři noci (2 900 km). Georges Nagelmackers vytvořil společnost Compagnie Internationale des Wagons-Lits et des Grands Express Européens krátce před inaugurační cestou Orient Expressu, ale mnoho let poté, co plánoval a studoval spací vozy v Americe pod vedením Williama; Alton Manna a Georga Mortimera Pullmana. Jeho společnost byla pod patronátem belgického krále Leopolda II. Do r. 1919 byly spací vozy vyhotoveny v hnědé barvě, svou popularitu však získaly v modré a zlaté.

Nagelmackersovi bylo 38 let, když uspěl s Orient Expressem. Jeho otec byl bohatý bankéř a on i jeho syn se zajímali o rozvoj železničního průmyslu. Rozmach společnosti Grands Express Européen nastal pár let poté, co se Orient Express stal známým mezinárodním vlakem, ale i měřítkem luxusu a prestiže. Spací vozy začaly křížovat Evropu od Calais a Ostende.

Bohatá vrstva Britů hojně cestovala po Evropě a byla ochotna zaplatit za luxusní vlaky a paláce, na rozdíl od příslušníků jiných národů, jejichž vrstva bohatých byla podstatně menší. Situace se změnila na přelomu století, kdy se k Britům přidali bohatí Američané, Francouzi a Němci.

Bohatí a slavní, aristokraté i ti mocní jezdili Orient Expressem. Tehdy v 90. letech 19. století se vlaku začalo říkat vlak králů – král vládků. Ale legendy o špionech, záhadách, vraždě a intrikách se začaly objevovat až ve 20. letech 20. století.

V r. 1889 zahájila jedna firma v Hamburku nový projekt a dokončila jej o 8 let později. Byla to stavba Simplonského tunelu pod Alpami; ten spojoval Švýcarsko a Itálii a ve své době šlo o nejdelší tunel na světě, měřil asi 20 km. Paříž se tak značně přiblížila Milánu a Benátkám a tunel rovněž znamenal další trasu do Kon-

stantinopole. Od r. 1921 se vlaku začalo říkat Simplon Orient Express. Georges Nagelmackers zemřel rok před otevřením Simplonského tunelu. Simplon Orient, jak se vlaku v té době

zkráceně říkalo, jezdil do Milána a Benátek a od r. 1910 také do Terstu. V té době britská společnost začala objevovat krásy Benátek a kupovat si nebo pronajímat benátské paláce. Pro tyto lidi byl Simplon Orient jediným prostředkem, jak se do Benátek dostat. Léta 1907 až 1914 byla dobou rozkvětu Orient Expressu, jehož vybavení bylo nejlepší v Evropě a jehož klientelu tvořili nejvýznamnější a nejzámožnější lidé té doby.

První světová válka přerušila cestování vlakem po Evropě. Jeden z vozů Wagon Lits č. 2419 byl použit při německé kapitulaci v Compiègne v listopadu 1918. Vagon zůstal jako památník a byl opět použit Hitlerem při kapitulaci Francie v r. 1940. Později byl převezen do Berlína a v r. 1945 zničen jednotkami SS.

Ihned po první světové válce nastal mohutný rozvoj cestování po Evropě a na Střední východ. Bylo rozhodnuto, že hlavní vlak do

Řecka a Turecka se musí vyhnout Německu a Rakousku. To byla doba, kdy byl zkonstruován nový nádherný expres, který měl používat trasu přes Simplonský tunel; nesl název Simplon Orient Express. Trasa vedla z Paříže [Lyonu]

P. Sklářová, Z. Hrabal —

do Vallorbe, Lausanne, Brigue a přes Simplon-ský tunel do Milána, Benátek, Terstu, Bělehradu, Nisch až po Crveni Krst; tady se dělila na trasu vedoucí do Sofie a Istanbulu a druhou do Thessaloniki a Athén. Cesta z Paříže do Istan-

bulu a druhou do Thessaloniki a Athén. Cesta z Paříže do Istanbulu trvala pouze 56 hodin, ale vždy se zachovávaly tradičně tři noci ve vlaku. Bylo to nejrychlejší spojení na této trase a nikdy nebylo překonáno. Simplon Orient Express zažil 19 let své výjimečnosti, jeho vybavení bylo stále zdokonalováno a sláva byla světová. Některé ze spacích vozů z 20. a 30. let minulého století, které jsou v současnosti zrestaurovány a tvoří součást dnešního vlaku, představují vrchol řemeslného mistrovství.

Na rozdíl od všeobecného přesvědčení a filmu *Vražda v Orient expresu* nebyl ve skutečnosti k vlaku nikdy připojen denní vůz Pullman. Agatha Christie také nenapsala knihu s tímto názvem, nazvala ji *Vražda ve voze Calais* a první vydání ještě před válkou se objevilo pod tímto titulem.

Navzdory veškeré literatuře o Orient Expressu z 20. a 30. let nebyli typickými pasažéry

špioni a politici. Byli to královští vyslanci a kurýři, ale jejich počet [včetně obchodníků se zbraněmi] by však vlak neudržel stále v ekonomickém zisku, jak dokládá historie. První úsek z Calais přivážel Brity, v Paříži přistoupili francouzští vládní úředníci s rodinami a bohatí turisté a obchodníci, ovšem než byla zavedena spolehlivá letecká doprava. První lety Air France a Imperial Airways do Athén a Turecka ve skutečnosti trvaly déle než cesta vlakem, protože se nelétalo přes noc. V období mezi válkami inspiroval tento luxusní vlak, který přejížděl šest hranic, různé umělce k natočení šesti celovečerních filmů, k napsání devatenácti knih a ke složení hudební skladby.

Cestující přes Bulharsko byli často vystaveni energickému a nevypočitatelnému řízení vlaku Jeho Výsosti králem Borisem III. Panovník, velký obdivovatel železnic, rád cestoval na stupátku a přebíral řízení.

L. Waclawiecová

D. Kuboň

Za druhé světové války utrpěly železnice značné škody, společnost Wagon-Lits Company nevyjímaje. Přesto byl v prosinci 1945 obnoven provoz poněkud méně luxusního Simplon Orientu, který však jezdil jen do Terstu. Pomalu se začala obnovovat i stará trasa na Balkán, ale v té době již Jugoslávie a Bulharsko byly za tzv. železnou oponou. Nastala řada komplikací, říkalo se, že ty nejlepší spací vozy byly odpojeny a objevily se opět za několik měsíců. Úřady rozhodly, že se smějí používat jen nejstarší vozy, což platilo až do r. 1952, kdy se zlepšila situace v Jugoslávii. Bylo postaveno asi dvacet nových spacích vozů druhé třídy a až do 26. května 1962 Simplon Orient fungoval jako středně luxusní vlak.

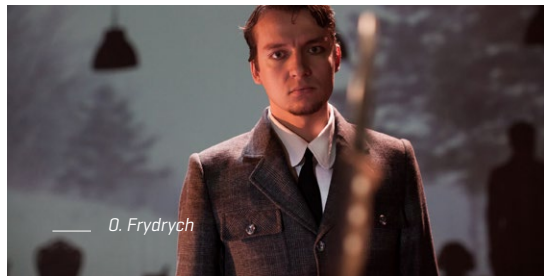
Byl nahrazen vlakem, který se skládal většinou z denních vozů, ale dvakrát týdně byly připojeny spací vozy z Paříže do Istanbulu a třikrát týdně do Athén. Na původní trase z Calais do Paříže jezdil tzv. přímý Orient Express

a jeho osazenstvo tvořili hlavně turečtí dělníci, chudší turisté a venkované. Takto vlak fungoval, a dokonce i bez jídelního vozu, až do května 1977. V říjnu 1977 se James Sherwood, prezident Sea Containers Group, zúčastnil aukce Sotheby v Monte Carlu. Koupil dva spací vozy a tak začal celý proces návratu velkého vlaku zpět do života. Od té doby bylo zakoupeno 35 historických restauračních vozů, pullmanů a spacích vozů. Byly restaurovány v dílnách v Anglii, Belgii a Německu. Mnoho kontinentálních vozů bylo nalezeno ve Španělsku, některé vagony byly odkoupeny od muzeí, soukromých sběratelů a cateringových společností, které je používaly jako restaurace.

Restaurování devíti starobylých pullmanů, které jezdí po Anglii, se provádělo ve městě Carnforth v Lancashire. Rekonstrukce těchto historických vozů byla tím nejdůležitějším a vyžádala si značné strojírenské zásahy i kompletní vnitřní úpravy. Vozy mají svou krémovou

a hnědou barvu. Vlak se jmenuje British Pullman. Kompletní přestavbu spacích vozů měli na starost Bremer Wagonbau v Brémách v Německu a dílny Wagons-Lits v Ostende v Belgii. Všechny vozy jsou zdobeny v autentických barvách Compagnie Internationale des Wagons-Lits et des Grands Express Européens. Vnitřní dekorace, prováděná pod dohledem Gerarda Galleta v Paříži, je zcela autentická v každém detailu.

A konečně 25. května 1982 uskutečnil James B. Sherwood svůj velký sen, když Venice Simplon Orient Express vyjel z Victoria Station do Benátek. Byla to první z dalších pravidelných jízd.

12 faktů o Vraždě v Orient expresu

1 | Agatha Christie a Orient expres

Agatha Christie cestovala Orient expresem poprvé v roce 1928. Web agatha-christie.com uvádí, že tímto vlakem údajně podnikla kolem 60 cest. Ve Vlastním životopise najdeme i jiné zmínky o Orient expresu zaměřeném štěnicemi, kterým jela Agatha Christie například na líbánky se svým druhým manželem Maxem Mallowanem. Za iniciálami M. E. L. M. ve věnování Vraždy v Orient expresu se ostatně skrývá právě on.

2 | Televizní a filmové adaptace

O filmu s Albertem Finneym v hlavní roli [z roku 1974], o televizní adaptaci s Davidem Suchetem [2010] a o filmu v režii a hlavní roli s Kennethem Branaghem [2017] vědí zřejmě i ti méně skalní fanouškové. Existují ovšem i další verze. Roku 2001 uvedla svou adaptaci americká televize CBS. Do role Hercula Poirota byl obsazen Alfred Molina [znát ho můžete například z filmu Čokoláda] a jako pan Bouc, ředitel společnosti provozující Orient expres, se objevil Fritz Wepper, jenž figuruje v německém seriálu Derrick jako inspektor Harry

Klein. Děj příběhu byl přesa-
zen do doby svého vzniku,
takže Poirot například použi-
vá notebook. Daleko věrnější
předloze je dvoudílná japon-
ská adaptace, jež se vysílala
na začátku roku 2015. Doba
30. let zůstala zachována,
jen příběh se přesunul do
Japonska a velký detek-
tiv byl přejmenován, ačkoli
o svůj pověstný knír nepřišel.

3 | Obliba Vraždy v Orient expresu

Vražda v Orient expresu
jednoznačně patří k nejpo-
vedenějším dílům královny
detektivek. Když v roce 2015
běželo celosvětové hlasování
o její čtenářsky nejoblíbe-

nější knihu, obsadila Vražda
v Orient expresu druhé místo
za Deseti malými černoušky.
V anketě členů Společnos-
ti Agathy Christie, která byla
uspořádána v roce 2002,
skončila na pátém místě.

4 | V češtině

Česky vyšel příběh poprvé
v roce 1935 (tedy jen rok po
britském knižním vydání) jako
četba na pokračování v Lido-
vých novinách.

5 | Inspirace

Některé motivy Vraždy v Ori-
ent expresu volně vycházejí
ze dvou reálných událostí. Ta
první se týká přímo Orient

expresu. V roce 1929 vlak na
území Turecka uvázl ve sně-
hové závěji na celých šest
dní. [Sama Agatha Christie
ostatně o dva roky později
zažila při cestě Orient expre-
sem komplikace kvůli zápla-
vám.] Druhá inspirace se týká
tragického případu únosu.
V roce 1932 byl unesen dva-
cetíměsíční syn Charlese
Augustuse Lindbergha, letce,
jenž jako první sám přeletěl
Atlantik. Rodina sice zaplatila
výkupné 50 000 dolarů, ale
za několik dnů bylo objeveno
tělo mrtvého dítěte.

6 | Divadelní hra

V březnu 2017 měla v ameríc-
kém Princetonu [ve státě New

Jersey] premiéru divadelní verze Vraždy v Orient expresu. V roce 2018 zařadilo hru do programu Hartford Stage ve státě Connecticut.

7 | Parker Pyne v Orient expresu

Krátce před poirotovskou Vraždou v Orient expresu publikovala Agatha Christie povídku Už vám nic neschází? [povídka vyšla nejprve časopisecky v dubnu 1933], Vražda v Orient expresu začala vycházet na pokračování od konce září téhož roku. Parker Pyne, méně známá postava stvořená Agathou Christie, v Už vám nic neschází? cestuje vlakem z Paříže do Istan-

bulu. Seznamuje se s cestující v nesnázích a před příjezdem do Benátek dochází ke zločinu. Z textu povídky přitom vůbec nemusí být zřejmé, že se cestuje Orient expresem, vlak je totiž zmiňován jako Simplonský expres. Myšlen tím ovšem je Simplon Orient Express, tedy spoj figurující i ve slavném románu.

8 | Komiks a počítačová hra

Podle knihy vznikl také komiks [2003] a počítačová hra [2006].

9 | Premiéra v roce 1974

Opomenout ovšem nesmíme ani zmíněnou verzi s Albertem Finneym. Agatha Christie se o tomto zpracování vyjádřila pochvalně, jen nebyla spokojená s hercovým knírem. Účast na premiéře filmu v roce 1974 [Agatha Christie zemřela v lednu 1976] patří k jejím posledním veřejným vystoupením.

10 | Branagh vs. Suchet v audiok- nize i dvě české audioknihy

Zákonitě se nabízí otázka, jestli je lepší Hercule Poirot v podání Kennetha Branagha nebo Davida Sucheta. Kromě

jejich výkonu před kamerou můžeme také posuzovat, jak namluvili audioknihu. Vražda v Orient expresu byla totiž v angličtině načtena v podání obou herců. Menší audioknižní souboj se týká i češtiny. V češtině existují audioknihy v podání Pavla Novotného a Lukáše Hlavici.

11 | Kde vlastně Vražda v Orient vznikla

Otázkou zůstává, kde Agatha Christie Vraždu v Orient expresu napsala. Istanbulský hotel Pera Palace nabízí pokoj číslo 411 pojmenovaný po autorce a legenda praví, že právě tady

byla tato detektivka napsána. Není ovšem jisté, jestli tomu tak skutečně bylo. Zdá se, že alespoň část knihy vznikla na archeologických vykopávkách v Iráku, kde Agatha Christie doprovázela svého manžela Maxe Mallowana.

12 | Pozor na Karty na stole

V posledním bodu musíme varovat ty, kteří rozuzlení Vraždy v Orient expresu ještě neznají a ani znát nechtějí. Agatha Christie obvykle nečinila, že by v jedné knize vyzradila důležité aspekty zápletky jiné knihy. Poirotovský román Karty na stole je v tomhle ov-

šem výjimečný. Na konci 23. kapitoly zde totiž Poirot mluví s jednou mladou dámou o vražedné zbrani použité ve Vraždě v Orient expresu a poměrně konkrétně je přitom naznačeno rovněž rozuzlení.

Připravil: Juan Zamora

Vojtěch Štěpánek

režisér Vraždy v Orient expresu

Pochází z Prahy, kde působil jako herec a režisér. V současné době je umělecký šéf činohry Národního divadla moravskoslezského v Ostravě.

Proč jste opustil Prahu, kam řada zdejších naopak míří?

Pražské divadelní klima pro mě není úplně tvůrčím prostředím. Přijde mi to tam roztěkané, nesoustředěné, nabídka divadla je obrovská, publikum náročné, kritérium úspěchu nejasné... to jsou mé – možná trochu mlžné, ale přeci jen osobní – dojmy. Divadelní řemeslo žije na oblastech, a pokud to s divadlem myslím vážně, byl pro mne odchod z Prahy krokem vřed, krokem logickým a přirozeným.

Vraždu v Orient expresu uvádí Česká scéna Těšínského divadla jako jedno z prvních divadel u nás. Jak jste reagoval na nabídku režírovat zde tento titul?

Detektivku jsem dosud nikdy nedělal, i když trocha detektivky

je v každé divadelní hře, ale je to velmi těžký žánr. Figury buď předkládají holá fakta a tím posouvají děj, nebo úkladně lžou a tím rozvíjejí zápletku. Je to divadlo, které provokuje divákovu inteligenci, a je nesmírně těžké vést ho přesně tím směrem, kterým potřebujeme, aby šel. Proto nevěřím, když někdo o detektivkách mluví jako o pokleslém žánru. Dobrá detektivka je brilantní konstrukt a vyžaduje precizní souhru. Cítím také velkou odpovědnost za tento titul, neboť vím, že si jej pan ředitel Kracik vysnil a že i publikum, které jistě zná nejednu předlohu tohoto příběhu, je na náš výsledek velmi zvědavé.

Inspirovalo vás ve vaší režijní práci některé z filmových zpracování tohoto díla?

Ano. Svět Agathy Christie je pro mě již dokonale vizualizován... nebudeme s těmito předlohami soupeřit, nebudeme se jim snažit dorovnat. Jsou to konec konců filmy, ty mají jiné postupy, my děláme divadlo, to je zcela jiný

způsob vyprávění, více pracujeme s diváckou představivostí.

Co by měl čtenář vědět o Agatě Christie dříve, než se vydá na divadelní nastudování Vraždy v Orient expresu?

Měl by vědět, že oproti nesčetnému množství detektivek, které se na lidi valí každý den z přehršle televizních kanálů, pracuje Agatha Christie s krásným jazykem, všechny její figury jsou příslušníky vybrané společnosti, je v tom až něco romantického. Ale především rozvíjí velké téma. Ve Vraždě v Orient expresu je to téma vyššího principu: tedy jestli je vražda na tyranovi zločinem, či nikoli. Není to jen o vraždě v legendárním vlaku, ale i o jejích, snad až ušlechtilých motivech a morálním konfliktu našeho hlavního hrdiny.

Zdeněk Hrabal jako „náš“ Hercule Poirot

Hercule Poirot je znám především z literatury a filmových zpracování. Na divadle je nováčkem. Napadlo vás někdy snít o tom, že si Poirota zahrajete?

Nikdy by mě nenapadlo, že by volba mohla padnout na mě. Mým jednoznačným favoritem na Hercula Poirota je britský herec David Suchet.

Jaká byla vaše reakce, když jste uviděl obsazení a sebe v hlavní roli?

Trochu mi poklesla kolena.

Co vám prvně blesklo hlavou, když jste se zamyslel nad tím, jaký bude ten „váš“ Poirot?

Měl by být uvěřitelný, pro diváky srozumitelný a možná i trochu zábavný. Divadelní zpraco-

vání tohoto klasického příběhu je pro nás o to větší výzvou. Držte nám prosím všichni palce!

Detektivka je speciálním literárním žánrem, jaký je váš vztah k detektivní literatuře.

Upřímně... detektivky moc nečtu, raději se podívám na mistry tohoto žánru, ať už v televizi, nebo v kině.

Juan Zamora

místopředseda Společnosti Agathy Christie

**Na úvod nám prosím představte společnost,
ve které působíte.**

Společnost můžete sledovat na webu [www.agatha.cz], Facebooku [Agatha Christie CZ/SK] nebo Instagramu [agatha.czsk]. Dozvíte se tu, co se chystá ve světě i co právě vychází u nás nebo co dávají v televizi. Zveřejňujeme různé zajímavosti. Tyto informace jsou přístupné široké veřejnosti a na rok 2020 chystáme pro všechny výzvu, kdy se každý měsíc bude plnit jeden úkol. Kdo by ale chtěl, může se stát naším členem. Dvakrát do roka pořádáme setkání a podnikáme i další akce, včetně

návštěv divadel, máme také společné e-mailové fórum. Osobní i elektronická setkání jsou úžasná v tom, že jsou v kontaktu lidé se společným zájmem a mohou řešit i různé detaily, pro něž nemusí mít naše okolí pochopení.

Je funkce místopředsedy vaše práce, nebo jde o hobby? A jak jsou na tom ostatní členové?

Všechny aktivity v naší společnosti jsou čistě dobrovolné. Snažíme se nicméně nabízet co nejvyšší kvalitu informací a vždy nás zamrzí, když někdo, kdo je za svou práci placený, píše o nejslavnější autorce detektivek přinejmenším nepřesnosti. V kontaktu jsme s nakladateli, vydavateli, ukázkou naší činnosti je i spolupráce s Těšínským divadlem. Několik našich členů přeložilo díla Agathy Christie do češtiny, za to honorář samozřejmě dostali.

Předpokládám, že jste milovník detektivní literatury. Která detektivka Agathy Christie

patří k vašim nejoblíbenějším a proč?

Je to právě Vražda v Orient expresu, moje první kniha od Agathy. Četl jsem ji pak ovšem ještě několikrát a pořád mě baví. Mám ji rád kvůli samotné detektivní zápletce i kvůli tomu, že se odehrává ve vlaku.

Poirot, nebo slečna Marplová? Která z těchto postav je vaším favoritem, co na ní obdivujete?

Mám raději Hercula Poirota. Baví mě jeho vyšetřovací metody, jeho francouzské průpovídky a třeba i to, jak umí být roztomile namyšlený.

Co by měl čtenář vědět o Agatě Christie dříve, než se dá do čtení jejích knih?

Myslím, že se často zbytečně upírá pozornost na život Agathy Christie. Přitom to, proč se o ni zajímáme, jsou její knihy. Ty by si podle mě zasloužily větší pozornost, třeba přemýšlet o tom, proč se jí tak dobře daří vodit nás za nos. Čili pokud toho o Agatě zatím moc nevíte, neřešte,

proč záhadně zmizela, a čtete přímo její knížky. Když už by si ale člověk něco měl zjistit, tak třeba informaci, kdy ten který příběh poprvé vyšel. Je totiž zajímavé sledovat, jak se autorčin styl v průběhu let přece jen trochu proměňoval.

Čtete i jiné autory detektivek? O kom si myslíte, že v současné době dosahuje jejích kvalit?

Ano, čtu a důrazně bych doporučil brát s velkou rezervou reklamu nakladatelů nebo knihkupců. Neřešil bych ani, jestli někdo dosahuje jejích kvalit. Doba se změnila a dnes už se píše jinak než za časů Agathy Christie. Zdá se mi lepší přistupovat k detektivkám nebo příbuzným žánrům jako k jídlu. Představte si, že Agatiny knihy jsou dejme tomu poctivý flák masa podle babiččina receptu, kdežto nějaká současná detektivka moderní lehká kuchyně. Můžeme mít pokaždé chuť na něco jiného a něco i jíst častěji, ale není vhodné poměřovat, co je lepší.

HUBBARDOVÁ: ...v těchhle končinách nevyslovím ani půlku věcí z jídelního lístku. No, považte. Co je třeba takový falalalafel?

Falafel je zdravý pokrm pocházející zřejmě z Blízkého východu, jehož přesný původ není jistý. Ačkoli se někdy uvádí, že falafel pochází z Egypta, jiné zdroje hovoří jako o oblasti původu o Izraeli. V obou zemích jej každopádně považují za národní jídlo. Aktuálně si jej ale můžete dát v mnoha rychlých občerstveních i u nás.

Falafel jsou kuličky či placky z cizrny, případně z bobu obecného. Obě luštěniny se někdy také kombinují. Každopádně jsou dochuceny kořením [koriandr, petržel, římský kmín či česnek]. Falafel se podává buď v pita chlebu, anebo v chlebové placce. Přidávána je i zelenina [rajčata, okurky, cibule] a další suroviny; součástí může být pikantní omáčka, humus, jogurtová omáčka anebo tahina [pasta ze sezamu], takže chuťově jde o velmi rozmanité jídlo.

Falafel představuje výtečnou potravinu pro jedince, kteří se rozhodli přestat konzumovat maso, nebo dokonce všechny živočišné produkty. Jediným problémem u falafelu může být skutečnost, že jsou kuličky či placky z cizrny nebo bobů fritovány v oleji.

Pokud si chcete ověřit své znalosti o Vraždě v Orient expresu i o samotné autorce, zodpovězte následujících 10 otázek.

1. Vražda v Orient expresu vyšla česky na audioknize dokonce dvakrát. Kdo jednotlivé verze čte?

- a) Petr Kostka, Jaromír Meduna
- b) Pavel Novotný, Lukáš Hlavica
- c) Vladimír Brabec, Pavel Soukup

2. Kdo hrál Hercula Poirota ve filmové verzi Vraždy v Orient expresu z roku 1974?

- a) Peter Ustinov
- b) Austin Trevor
- c) Albert Finney

3. Divadelní verzi Vraždy v Orient expresu adaptoval Ken Ludwig. Jak se jmenuje „cestovní“ detektivka, kterou napsala Agatha Christie přímo pro divadlo?

- a) Smrt v oblacích
- b) Vlak z Paddingtonu
- c) Smrt na Nilu

4. Jakou další detektivku zasazenou do vlaku napsala Agatha Christie?

- a) Na kolejích čeká vrah
- b) Záhada Modrého vlaku
- c) Expres z Norimberku

5. Komu autorka věnovala román Vražda v Orient expresu?

- a) své dceři Rosalind
- b) spolucestujícím z Orient expresu
- c) druhému manželovi Maxi Mallowanovi

6. Orient expresem cestoval i jiný detektiv Agathy Christie. Který?

- a) slečna Marplová
- b) Parker Pyne
- c) Tommy a Pentlička

7. V jaké zemi měla premiéru divadelní Vražda v Orient expresu, kterou nyní uvádí i Těšínské divadlo?

- a) v USA
- b) v Kanadě
- c) ve Velké Británii

8. V anglickém originále vyšla Vražda v Orient expresu poprvé v roce 1934. Kdy vyšla poprvé v češtině?

- a) 1935
- b) 1963
- c) 1994

9. Agatha Christie podnikla několik cest Orient expresem. Za jakým účelem?

- a) líbáanky s prvním manželem Archibaldem Christiem
- b) cesta k 10. narozeninám dcery Rosalind
- c) líbáanky s druhým manželem Maxem Mallowanem

10. V jaké autorčině detektivce je naznačeno rozuzlení Vraždy v Orient expresu?

- a) Pět malých prasátek
- b) Vraždy podle abecedy
- c) Karty na stole

Řešení kvízu najdete na poslední straně programu.

J. Krupica, Z. Hrabal —

T. W. Przybyła, Z. Hrabal —

P. Sklářová, T. W. Przybyla, Z. Hrabal, V. Kryške

M. Liška, J. Ferencová

D. Kuboň, Š. Hrabalová

MURDER ON THE ORIENT EXPRESS, AGATHA CHRISTIE and POIROT are registered trademarks of Agatha Christie in the UK and elsewhere. All rights reserved.

Všechna práva vyhrazena. Licenci k této hře poskytla společnost Agatha Christie Ltd. Autorská práva v České republice zastupuje Aura – Pont, s. r. o., Veslařský ostrov 62, 147 00, Praha 4. Další informace o autorce dramatického textu, jejích dílech a adaptacích najdete na www.agathachristie.com. Informace o autorovi divadelní adaptace najdete na www.kenludwig.com.

Šéf obchodu a marketingu: Kateřina Mertha

Vedoucí dekorační dílny: Kristina Libosková

Vedoucí krejčovny: Karin Szostoková

Vedoucí vlásenkárny: Šárka Szeligová

Jevištní mistr: Roman Sekula

Vedoucí zvuku a osvětlení: Vladimír Rybář

Vedoucí úseku rekvizit: Josef Kurek

Rekvizity: Jarmila Gombošová

Vlásenky: Pavla Cwiertková

Garderoba: Jana Černá, Ivana Kolondrová

Světla: Robert Kurkiewicz, Dariusz Molicki

Zvuk: Wojciech Bielach, Richard Damek

Jevištní technika: Alfréd Benek, Jiří Gebhart,
Jiří Ponča, Roman Szarowski, Jindřich Tesarczyk

Redakce programu: Alice Olmová

Jazyková korektura: Martina Bojdová

Hlasová poradkyně: Věra Vojtková

Foto: Karin Dziadková, Miroslav Pawelek

Design: Ivana Kunová [Studo Created]

Zdroje:

<https://www.jimeto.cz/falafel/> , citováno 29. 11. 2019

https://www.lifecz.cz/trendy/nejvetsi-patraci-akce-historie-po-kralovne-detektivce-aghate-christie-polibila-spici-dceru-nasedla-do-auta-a-zmizela_73872.html, citováno 29. 11. 2019

<http://www.agatha.cz/12-faktu-o-vrazde-v-orient-expresu-0>,
citováno 7. 12. 2019, zkráceno

<http://www.topluxurytravel.cz/evropa/venice-simplon-orient-express>,
citováno 11. 12. 2019

Tisk ProPrint Český Těšín, spol. s r. o.**Program vydalo:**

Těšínské divadlo Český Těšín, příspěvková organizace,

Ostravská 67, 737 35 Český Těšín,

Tel.: 558 746 022-23 / info@tdivadlo.cz / www.tdivadlo.cz

Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

Řešení kvízu:

1. B / 2. C / 3. C / 4. B / 5. C / 6. B / 7. A / 8. A / 9. C / 10. C

Těšínské divadlo, obchodní oddělení

Ostravská 67, 737 35 Český Těšín

Tel.: + 420 746 022 / 23, e-mail: info@tdivadlo.cz

www.tdivadlo.cz

Pokladní hodiny

Úterý, pátek 14:00 - 17:00 nebo hodinu
před představením v Těšínském divadle

Č E Š K Ý T Ě Š Í Ň

Příspěvková organizace
Moravskoslezského kraje

